

การใช้แผนผังความคิดในการฝึกวิชาปฏิบัติการพยาบาล บุคคลที่มีปัญหาทางจิต

The Use of Mind Mapping in Nursing Care of Persons with Mental Illness Practicum

บทความวิจัย

สุพัตรา จันทรสุวรรณ*, สุนทรี ขะชาตย์*, ปวีดา โพธิ์ทอง*

Supattra Chansuvarn, R.N., M.N.S., Soontaree Khachat, R.N., M.N.S.

Prawida Photong, R.N., M.N.S.

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ใช้แผนผังความคิด ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ขณะฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ เจาะลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล ทำเป็นระยะไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อแยกประเภทข้อมูลให้เป็นระบบเชื่อมโยงตีความและสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่าประสบการณ์ในการทำและใช้แผนผังความคิดของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นหลัก (theme) ได้แก่ 4 ประเด็น คือ 1) การใช้แผนผังความคิด 2) กระบวนการขั้นตอนในการเขียนแผนผังความคิด 3) ปัญหา อุปสรรคการเขียน แผนผังความคิด และ 4) ข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังความคิดในการเรียน

คำสำคัญ : แผนผังความคิด, วิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

Abstract

The objective of this qualitative research is to study the experience mind mapping in the third levels of nursing students during attention of persons with mental illness practicum. The sample was collected by using in-depth interview and focused-group discussions. The data analysis and estimation were investigated coupling with on-field collection in order to classify the information types, corresponding with interpreting link system and summary construction. The results indicated that mind mapping obtained from nursing students was identified four themes, including 1) using mind mapping, 2) writing processes of mind mapping, 3) problem and limitation in writing processes of mind mapping and 4) guideline to use mind mapping.

Keywords: Mind mapping, Nursing care of persons with mental illness practicum

*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรบุรี

E-mail: supattra_snc@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่ผลิตบัณฑิตพยาบาล มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กรมสามัญศึกษา, 2543) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดของผู้เรียน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี มีภารกิจหลักคือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การทำนุศิลปวัฒนธรรมและการบริการวิชาการแก่สังคม โดยเฉพาะภารกิจด้านการเรียนการสอน ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิชาทางการพยาบาลเป็นศาสตร์ทางการพยาบาลที่ครอบคลุมมิติของการรักษา ทั้งการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู เป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่ต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาทางการพยาบาล อาจารย์ในแต่ละภาควิชาทางการพยาบาลจึงได้มีการพัฒนาวิธีสอนหลากหลายรูปแบบวิธี และค้นคว้านวัตกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ออกมาในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานได้

การเรียนการสอนทางการพยาบาลนั้น ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง โดยในภาคปฏิบัติเน้นการเรียนการสอนจะเน้นให้นักศึกษาสามารถประเมินปัญหาและให้การพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเชื่อมโยงกระบวนการพยาบาลในการคิดวิเคราะห์ช่วยเหลือผู้รับบริการ ดังนั้นอาจารย์ในแต่ละภาควิชาจึงพัฒนาหาวิธีการสอน เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการพยาบาล ถึงแม้แต่ละภาควิชาได้ค้นหาวิธีการสอนต่าง ๆ มาเพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้และทักษะทางการพยาบาล แต่ยังคงพบว่านักศึกษาพยาบาลยังไม่สามารถประเมินปัญหาและการให้การพยาบาลที่ครอบคลุมต่อผู้รับบริการ ดังเช่น วิชาการศึกษาพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ซึ่งเป็นวิชาที่มีการเรียนการสอนภาคทฤษฎี 2 หน่วยกิต เป็นวิชาที่มีเนื้อหา

ค่อนข้างมาก มีความเป็นนามธรรมสูง ซึ่งมีผลต่อนักศึกษาในการเข้าใจเนื้อหาและเข้าใจถึงความคิด อารมณ์ พฤติกรรมของผู้รับบริการในขณะฝึกภาคปฏิบัติ

ข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต พบว่านักศึกษามักไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหา ไม่สามารถจับประเด็น เชื่อมโยงปัญหาของผู้รับบริการสู่กระบวนการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น วิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตจึงได้นำการใช้แผนผังความคิด เข้ามาประยุกต์ใช้กับนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงาน ซึ่งนักศึกษาได้ผ่านการเรียนวิชาการพัฒนากระบวนการคิด โดยได้สอนการใช้แผนผังความคิดมาแล้ว ซึ่งผังความคิดมีประโยชน์ต่อนักศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนของตนเอง ใช้ในการจดบันทึกการเรียน การสรุปและการอภิปราย ทำให้นักศึกษาเห็นภาพรวมของส่วนต่าง ๆ ที่เรียน เห็นความสัมพันธ์ในแต่ละหัวข้อที่เรียน และใช้ในการทบทวนเนื้อหาที่เรียนสอดคล้องกับการศึกษาของพัชรีวรกิจพูนผล และคณะ (2552) พบว่าแผนผังความคิดเป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเชื่อมโยงและเกิดความคิดรวบยอด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของอารี ชิวเกษมสุข และธนิดา เขียรธำรงสุข (2549) พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ใช้รูปแบบการบันทึกที่มีโครงสร้างร่วมกับแผนผังความคิดช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้นคณาจารย์วิชาการศึกษาพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ได้นำแผนผังความคิดมาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อให้นักศึกษาสามารถมีแนวทางในการแสวงหาความรู้ เชื่อมโยงการคิดที่มีระบบขณะฝึกปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของการเรียนการสอนในปัจจุบัน คือ การเรียนที่เน้นให้นักศึกษาท่องจำตามเนื้อหาที่อาจารย์สอน ซึ่งทำให้นักศึกษาคิดตามแต่สิ่งที่อาจารย์นำมาสอนเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัจจุบันสถาบันการศึกษาทั่วประเทศได้ให้ความสำคัญกับการสอนให้คิดโดยกำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในวิธีการคิด คิดอย่างเสรี คิดวิเคราะห์ คิดหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง

คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดตัดสินใจและแก้ปัญหา ผู้สอนจะต้องมุ่งจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีศักยภาพในการคิดและสามารถสร้างรูปแบบการคิดหรือวิธีการคิดของตนเองได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาประสบการณ์ในการใช้แผนผังความคิดของนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตประจำปีการศึกษา 2552 ศึกษาผลและปัญหาในการใช้แผนผังความคิด เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ในการใช้แผนผังความคิดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ขณะฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

ขั้นตอนและวิธีการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งต้องมีการบันทึกเสียงและถอดเนื้อหาให้กับผู้ให้ข้อมูลและถามความสนใจในการเข้าร่วมวิจัย หากเข้าร่วมวิจัยแล้วผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิ์ในการยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยเมื่อไรก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการเรียน ทั้งนี้ข้อมูลทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลจะเก็บเป็นความลับและนำเสนอในรูปผลของการวิจัยเท่านั้น

2) ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 185 คน ที่ฝึกปฏิบัติงานปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต โดยอาจารย์ประจำกลุ่มได้มอบหมายให้นักศึกษาใช้แผนผังความคิดในการเชื่อมโยงการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชจำนวน 3 เรื่อง คือ การพยาบาลผู้ป่วยจิตเภท, การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับยาจิตเวช, การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้าขณะฝึกภาคปฏิบัติ ณ ตึกผู้ป่วยจิตเวช

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 20 คน จากกลุ่มประชากร โดยสนทนากลุ่มจำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 10 คน ใช้เวลาครั้งละ 45 - 60 นาที โดยมีการบันทึก

ข้อมูลคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญทุกครั้ง

4) เครื่องมือในงานวิจัยเป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในเรื่องแผนผังความคิดและจากแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์โดยใช้แผนที่ความคิดของบูชาน และคณะ (1997) และจากประสบการณ์ที่เป็นอาจารย์สอนวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชและทำวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นเวลา 7 ปี ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม การใช้แผนผังความคิดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ขณะฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาทำการถอดการบันทึกการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ (verbatim transcriptions) และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อแยกประเภทหมวดหมู่ของข้อมูล และระหว่างการวิเคราะห์ได้ยกคำพูด (Quotation) ของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจคำตอบและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลที่ชัดเจน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาประสบการณ์การใช้แผนผังความคิด ในการฝึกปฏิบัติงานวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ประจำปีการศึกษา 2552 มีประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ 1) การใช้แผนผังความคิด 2) กระบวนการขั้นตอนในการเขียนแผนผังความคิด 3) ปัญหา อุปสรรคการเขียนแผนผังความคิด และ 4) ข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังความคิดในการเรียน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การใช้แผนผังความคิด

- 1.1) ช่วยสรุปเนื้อหาและเชื่อมโยงประเด็น
- 1.2) รวบยอดความคิดเป็นภาพ
- 1.3) รู้สึกชอบเขียนแผนผังความคิด
- 1.4) รู้สึกไม่ชอบเขียนแผนผังความคิด

ประเด็นที่ 2 กระบวนการขั้นตอนในการเขียนแผนผังความคิด

- 2.1) ทำความเข้าใจหัวข้อที่เขียนแผนผังความคิด
- 2.2) แยกประเด็นออกเป็นหัวข้อ

ประเด็นที่ 3 ปัญหา อุปสรรคการเขียนแผนผังความคิด

- 3.1) ระยะเวลา
- 3.2) ไม่ได้อ่านให้เข้าใจก่อนเขียน

ประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังความคิดในการเรียน

ผลการศึกษาประสพการณ์การใช้แผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ประจำปีการศึกษา 2552 มีประเด็นหลัก 4 ประเด็น ดังนี้

1. การใช้แผนผังความคิด

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสพการณ์การใช้แผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต พบว่าประสพการณ์การใช้แผนผังความคิดทำให้นักศึกษาสรุปและเชื่อมโยงเนื้อหาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตขณะฝึกปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี เข้าใจแนวคิดการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตมากขึ้น และเป็นการรวบยอดความคิดให้มองเห็นเป็นภาพเป็นลำดับขั้นตอนได้ง่ายขึ้น ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีประสพการณ์ที่ดีในการใช้แผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติงาน แต่ก็มีนักศึกษาพยาบาลบางส่วนไม่ชอบใช้แผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติงานเพราะมองว่าการเก็บประเด็นเนื้อหาทางการพยาบาลไม่ครอบคลุมต้องการไปอ่านซ้ำเพิ่มเติม จึงทำให้นักศึกษาบางส่วนชอบการอ่านหนังสือจากตำราการพยาบาลมากกว่าการเขียนแผนผังความคิด ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย 4 ประเด็นต่อไปนี้

1.1 ช่วยสรุปเนื้อหาและเชื่อมโยงประเด็น

“เป็นการสรุปเนื้อหาจากการเรียนทฤษฎีที่เราเรียนมาหมดแล้วและการขึ้นตึกผู้ป่วย ก็จะทำให้เราสะดวกในการทวนเนื้อหาและเชื่อมโยงกับการพยาบาลแต่ละเรื่องบนตึกผู้ป่วย ได้เข้าใจมากขึ้น เราสามารถหยิบ

แผนผังความคิดที่เขียนขึ้นมาใช้งานได้ที่ตึกผู้ป่วยได้เลยครับ สะดวกเข้าใจและง่ายมากขึ้นครับ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8)

“การทำแผนผังความคิด ก็ช่วยเราสรุปเนื้อหา เราสามารถเอาเนื้อหาที่เราสรุปมาใช้จริงในการขึ้นฝึกปฏิบัติงาน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

“ช่วยสรุป concept ตามที่เราเข้าใจนะค่ะ การสรุปวิชาการพยาบาลจิตเวชด้วยการใช้แผนผังความคิดทำให้เข้าใจนะค่ะมันจะเชื่อมโยงประเด็นได้ ทำให้จำได้ง่ายด้วยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

1.2 รวบยอดความคิดเป็นภาพ

“ก็ตัวอย่างนะค่ะ ทำให้เราเข้าใจในสิ่งที่เราเรียนมาอีกชั้นหนึ่ง ทำให้เข้าใจมากขึ้นอีกชั้นหนึ่ง เห็นภาพเข้าใจมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

“แผนผังความคิด ช่วยรวบยอดความคิดเนื้อหาการพยาบาลของเราได้ค่ะ และนำแต่ละหัวข้อมาเชื่อมโยงกันเห็นเป็นภาพมากขึ้นค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

“ผมคิดว่าเป็นการให้ช่วยทวนความจำและก็ช่วยต่อยอดความจำและรวบยอดความคิดที่เป็นภาพและมานำเสนอ เพื่อน ๆ ก็ช่วยเสริมกันครับ ทำให้ทุกคนช่วยกันด้วยครับในด้านทวนความรู้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)

“แผนผังความคิดทำให้เราสามารถมองภาพทั้งหมด และทำให้เรานึกข้อมูลตามภาพแผนผังความคิดที่เราเขียนขึ้นค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

1.3 รู้ลึกชอบเขียนแผนผังความคิด

“ชอบนะค่ะ เพราะในระยะเวลาฝึกงานสั้น ๆ เราได้จับประเด็นของความรู้ในการฝึกได้ และนำมาเขียนเป็นแผนผังความคิด ของเราและนำไปให้อาจารย์ช่วยตรวจว่าถูกต้องตามหลักของวิชาหรือไม่และอาจารย์ก็ให้คำแนะนำว่าเราขาดประเด็นสำคัญตรงไหน ทำให้เราเข้าใจมากขึ้นค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

“ผมชอบนะค่ะ เพราะว่า เป็นสิ่งที่ มีประโยชน์ เราไปตึกผู้ป่วยก็ต้องมีความรู้ก่อนแล้ว อาจารย์มอบหมายให้ทำแผนผังความคิดก่อนมันทำให้เราไปใช้ประโยชน์ได้เลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8)

“ผมก็ชอบครับ เพราะเหมือนกับเราสรุปเนื้อหาที่เราเรียนมา แผนผังความคิดช่วยเชื่อมโยงประเด็น ถ้าเราเพิ่มเติมประเด็นหลังจากเราไปเจอ

สถานการณ์ จริ่งบนตึกผู้ป่วยนำมาเขียนเพิ่มเติมในแผนผังความคิด จะช่วยเชื่อมโยงประเด็นนั้น ๆ ได้เข้าใจมากขึ้นครับ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10)

“คิดว่าชอบการทำแผนผังความคิด ก็ชอบ รู้สึกดีค่ะ เราได้อ่านแล้วเอามาสรุปเป็นแผนผังความคิด เพราะสิ่งที่เรานำมาเขียนแผนผังความคิดเป็นสิ่งที่สำคัญจริง ๆ รู้สึกว่าอ่านแผนผังความคิดมีความเข้าใจมากขึ้น อ่านแล้วเหมือนต้นไม้ที่แตกกิ่งความคิดออกไปเรื่อย ๆ ค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15)

1.4 รู้สึกไม่ชอบเขียนแผนผังความคิด

“ไม่ค่อยชอบค่ะ เพราะบางครั้งมันเก็บประเด็นของเนื้อหาไม่หมดค่ะ บางครั้งต้องกลับไปอ่านใหม่ซ้ำ ความละเอียดมันไม่มากพอ เราต้องกลับไปอ่านอีก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6)

“มีความรู้สึกเป็นคนที่ไม่ชอบทำแผนผังความคิด เพราะว่ารู้สึกว่ายาก ต้องอ่านให้เข้าใจถึงจะทำได้ค่ะ ชอบอ่านแล้วสรุปเป็นเนื้อหามากกว่าค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

2. กระบวนการขั้นตอนในการเขียนแผนผังความคิด

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากระบวนการขั้นตอนในการเขียนแผนผังความคิดของนักศึกษาจะเริ่มต้นจากการอ่านทำความเข้าใจหัวข้อที่จะศึกษาก่อนจากตำราทางพยาบาล แล้วนำมาเขียนโดยอาจจะใช้คำ ภาพ หรือสัญลักษณ์ที่นักศึกษาคิดว่าเหมาะสมกับหัวข้อนั้น ๆ แล้วนำมาแตกประเด็นออกไปจากกลางแผนผังความคิดนั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย 2 ประเด็น และดังกล่าวต่อไปนี้

2.1 ทำความเข้าใจหัวข้อที่เขียนแผนผังความคิด

“หนูจะไปอ่านจากตำราก่อน ทำความเข้าใจหัวข้อที่จะเขียนก่อน แล้วค่อยนำมาเขียนแผนผังความคิดค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

“หนูไปอ่านจากหนังสือหลาย ๆ เล่ม แล้วก็ไปอ่านเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นนั้น ๆ แล้วนำมาเขียนแผนผังความคิด และต้องมองภาพกว้างก่อนค่ะ ค่อยย่อย ๆ ลงมา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

2.2 แตกประเด็นออกเป็นหัวข้อ

“เริ่มแรกต้องดูก่อนนะคะว่าจะเขียนหัวข้อเกี่ยวกับอะไร แล้วก็นำไปศึกษานะคะ แล้วก็นำหัวข้อที่จะเขียนไปแตกประเด็นคะ ค่อย ๆ แตกประเด็นย่อยออกไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

“ส่วนมากแยก แตกออกเป็นหัวข้อ ตั้งชื่อโรคไว้ตรงกลางแผนผังความคิด แยกโรคนี้นี้ก็มีประเภทมีอาการ การรักษา การพยาบาลอย่างไร เราก็ก่อน ๆ ออกไปเรื่อย ๆ เคยทำแล้วลองให้เพื่อนอ่านว่าเข้าใจกับแผนผังความคิดของเราไหม พอเพื่อนอ่านเข้าใจก็ดีใจค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17)

“เขียนหัวข้อใหญ่ก่อนแล้วแยกหัวข้อย่อย ๆ ออกไปให้มากที่สุดค่ะ เพราะว่าอย่างน้อย ๆ จะให้รายละเอียดมากขึ้นถึงแม้ไม่ได้ยกมาทั้งหมด” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 19)

3. ปัญหา อุปสรรคการเขียนแผนผังความคิด

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าปัญหา อุปสรรคต่อการเขียนและใช้แผนผังความคิดของนักศึกษา คือมีความจำกัดในระยะเวลา ทำให้นักศึกษาไม่ได้อ่านหัวข้อที่จะเขียนแผนผังความคิดที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์อย่างเข้าใจมากนัก ทำให้แตกรายละเอียดไม่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาหรือไม่ได้นำการศึกษาหัวข้อนั้น ๆ ไปใช้เมื่อฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย 2 ประเด็น และดังกล่าวต่อไปนี้

3.1 ระยะเวลา

“ในเรื่องของเวลาการรวบรวมข้อมูลในการเขียนแผนผังความคิด เราต้องมีเวลาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่มีมาก บางครั้งต้องใช้เวลาลึกหน่อยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

3.2 ไม่ได้อ่านให้เข้าใจก่อนเขียน

“ผมคิดว่าหัวข้อบางที ถ้าเราอ่านเล็กน้อย จะโยงความสัมพันธ์กันไม่ได้ครับ ในหัวข้อย่อยของแผนผังความคิด” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10)

“หนูคิดว่ามันเป็นอุปสรรคที่ตัวเองมากกว่าค่ะ คือหนูคิดว่าถ้าเราเขียนแล้วเราไม่อ่านเนื้อหา

ให้เข้าใจก่อน เราเขียนแผนผังความคิดไม่ได้ และก็จะไม่ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6)

“มีปัญหาเกี่ยวกับตัวนักศึกษาค่ะ เพราะพอเขียนแผนผังความคิด ถ้าไม่อ่าน ถ้าเขียนทั้งหมด แตรายละเอียดออกไปตามตำรา ยิ่งทำไปยิ่งเยอะนะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

4. ข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังในการเรียน

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังในการฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ต้องการให้เชื่อมโยงแผนผังความคิดกับกรณีศึกษา และต้องการให้อาจารย์ได้ให้ข้อเสนอแนะทุกแผนผังความคิด ดังคำกล่าวที่ว่า

“โรคทางจิตเวชยาก บางครั้งสับสน เมื่อเราได้รับมอบหมายให้เขียนแผนผังความคิด ทำให้เราเข้าใจมากขึ้น เข้าใจเนื้อหา อาการของโรค เข้าใจมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

“ถ้าในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชหนึ่งคนในการเขียนแผนผังความคิดต้องได้ข้อมูลผู้ป่วยมาทุกด้าน มาเชื่อมโยงโรคกับผู้ป่วยให้ได้ อยากให้เขียนแผนผังความคิดเชื่อมโยงทั้งการดูแลผู้ป่วยทุกด้าน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 16)

“ตอนนั้นยังไม่เข้าใจว่าอาจารย์ทำไมไม่ให้เขียนแต่แผนผังความคิด ทำอยู่นั้นแหละ วันนี้สั่งงานมาก็ทำอีกแล้ว แต่พอไปฝึกอาจารย์ก็ไม่ได้อะไรมากมาย แต่บอกให้เอาที่เขียนแผนผังความคิดมาบูรณาการกับการฝึกให้ได้ ก็คือตอนนั้นเราก็นึกเราเรียนมาแล้วนะ พอจะจับใจความได้เห็นภาพแผนผังความคิดที่เราได้เขียนมา เราก็มีความรู้สึกว่ามันทำให้นักได้มากกว่าจะมาอ่านหนังสือเป็นบรรทัด แผนผังความคิดมันเป็นภาพอยู่ในหัวเรานะคะ เรานึกออกได้ ทำให้เรารู้สึกว่าเราเข้าใจเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยการใช้แผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ของนักศึกษาพยาบาล แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลการใช้

แผนผังความคิดของนักศึกษาพยาบาล จำแนกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 : ความคิดเห็น ความรู้สึกรู้สีกการใช้แผนผังความคิด

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาล มีความคิดเห็น ความรู้สึกต่อการใช้แผนผังความคิดจำแนกเป็น 4 ประเด็นย่อย คือ 1) ช่วยสรุปเนื้อหาและเชื่อมโยงประเด็น 2) รวบยอดความคิดเป็นภาพ 3) รู้สึกชอบเขียนแผนผังความคิด และ 4) รู้สึกไม่ชอบเขียนแผนผังความคิด พบว่าการใช้แผนผังความคิดในการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตในแต่ละเรื่อง ทำให้นักศึกษามองเห็นภาพรวมของการพยาบาล ลำดับขั้นตอนและความเชื่อมโยงในการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตได้อย่างชัดเจน เพราะแผนผังความคิดจะแสดงความสัมพันธ์ของการพยาบาลผู้ป่วยในแต่ละเรื่องไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจแนวคิด หลักการของพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตและสามารถให้การพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Vacek (2009) ซึ่งพบว่าการเรียนโดยใช้แผนผังความคิดช่วยทำให้มีประสิทธิภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Pam Noonan (2009) ที่กล่าวว่า แผนผังความคิดเป็นกลยุทธ์ในการสอน โดยผู้สอนสามารถใช้แผนผังความคิดในการช่วยนักศึกษาพยาบาลในการฝึกทักษะเรื่องการคิดตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งยังช่วยให้นักศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง นอกจากนี้ การศึกษาของประภาวัลย์ แพร่วาณิชย์ (2543) ศึกษาผลการแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสอนโดยใช้แผนผังทางปัญญา เพิ่มพูนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเขียนแผนผังทางปัญญาช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดมากขึ้น

นักศึกษาได้รับประโยชน์จากการใช้แผนผังความคิดในการเรียน จากการศึกษานี้พบว่านักศึกษาชอบเขียนแผนผังความคิด แต่ก็มีนักศึกษาบางคนไม่ชอบเนื่องจากมอง

ว่าเขียนยาก เก็บรายละเอียดเนื้อหาไม่ครบ ซึ่งผู้สอนอาจต้องเข้าไปพูดคุยกับนักศึกษาถึงวิธีการขั้นตอนการเขียนแผนผังความคิดที่นักศึกษาเข้าใจเป็นอย่างไร เพื่อช่วยให้นักศึกษาเข้าใจและสามารถนำแผนผังความคิดไปใช้ในการมองภาพผู้ป่วยที่ป่วยด้วยปัญหาทางจิตแบบองค์รวม ซึ่งวิชาชีพพยาบาลเป็นการปฏิบัติการพยาบาลโดยตรงต่อมนุษย์ เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งบุคคลแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว การเข้าไปให้การพยาบาลผู้ป่วยแต่ละคน จึงต้องมีการวางแผน มีวัตถุประสงค์ มีการปฏิบัติการพยาบาล และประเมินผลการพยาบาล ทั้งหมดต้องอาศัยการสังเกต ซักถาม เพื่อให้การพยาบาลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้นผู้สอนควรเข้าไปช่วยเหลือ ซักถามเมื่อนักศึกษาไม่เข้าใจหรือมีปัญหาจากการเขียนแผนผังความคิด สอดคล้องกับการศึกษาของจันทรเพ็ญ เลิศวนวัฒนา และวรารัตน์ ทิพย์รัตน์ (2549) พบว่า ความสุขของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้แผนผังความคิดอยู่ในระดับมาก การสอนโดยใช้แผนผังความคิดเป็นการจัดการเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการจัดสภาพการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการแสดงความคิดเห็นและทำงานทุกอย่างด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน ย่อมทำให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยความสบายใจ ไม่เครียด ทำให้เป็นการเพิ่มพูนความสามารถในการจำการคิด และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาล ทำให้เกิดผลระยะยาวเนื่องจากแผนผังความคิดได้เชื่อมโยงความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ทั้งเชื่อมแนวความคิดและความยืดหยุ่นในการคิด

ในการเรียนการสอนทางการพยาบาลจำเป็นต้องให้นักศึกษาสามารถเห็นภาพการพยาบาลอย่างเป็นลำดับขั้นตอน สามารถเชื่อมโยงการดูแลการพยาบาลให้ครอบคลุมความต้องการของผู้ป่วยแบบองค์รวม โดยอาจารย์ผู้สอนต้องตั้งคำถาม ตั้งหัวข้อการเรียนรู้ เพื่อช่วย

ให้นักศึกษาค้นคว้า ค้นพบ และเรียนรู้ด้วยตนเองและบูรณาการความรู้ทางการพยาบาลจากภาคทฤษฎีที่ศึกษา มา นำมาต่อยอดความคิดไปจากเดิม พัฒนาการเรียนรู้ทางการพยาบาล ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนควรมีการเสริมแรงให้กับนักศึกษา ให้ข้อมูลย้อนกลับในการเขียนแผนผังความคิด ให้กำลังใจในส่วนที่นักศึกษาเขียนได้ดีหรือช่วยชี้แนะในส่วนที่ยังบกพร่องและในส่วนที่ต้องนำมาเพิ่มเติมให้ครบประเด็นสิ่งที่เรียนรู้ในการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิต เพื่อผู้ป่วยจะได้รับการดูแลที่ครอบคลุมต่อไป

ประเด็นที่ 2 : กระบวนการขั้นตอนในการเขียนแผนผังความคิด

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลได้เล่าถึงประสบการณ์การใช้แผนผังความคิดในกระบวนการขั้นตอนการเขียนแผนผังความคิด จำแนกเป็น 2 ประเด็นย่อย ดังนี้ 1) ทำความเข้าใจหัวข้อที่เขียนแผนผังความคิดและ 2) แตกประเด็นออกเป็นหัวข้อ ซึ่งลักษณะของแผนผังความคิดนั้นเป็นการสรุปหรือจดบันทึกโดยใช้รูปภาพ คำ สัญลักษณ์ หรือสีเส้นต่าง ๆ ที่ช่วยให้การทำงานของสมองเกิดความคิดสร้างสรรค์ ช่วยดึงดูตสายตา ที่ประกอบด้วยการเชื่อมโยงแนวคิดใหม่ที่ไม่เหมือนของใครกับที่มีอยู่แล้ว ทำให้นักศึกษาเห็นภาพรวมของการพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตในรูปแบบของตนเอง ช่วยทำความเข้าใจในหัวข้อการพยาบาลผู้ป่วยทางจิต เชื่อมโยงการพยาบาลแล้วมาใช้จริงในการขึ้นฝึกปฏิบัติงาน เพื่อเตือนความจำ ทบทวนความรู้ซึ่งนักศึกษาสามารถเขียนข้อมูลการพยาบาลเพิ่มเติมหลังจากที่ได้ให้การพยาบาลผู้ป่วยไปแล้ว เพื่อเพิ่มเติมการพยาบาลในสิ่งที่ขาดหายไปจากการเขียนในครั้งแรก สอดคล้องกับการศึกษาของจันทรเพ็ญ เลิศวนวัฒนา และวรารัตน์ ทิพย์รัตน์ (2549) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลหลังการได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดเรื่องระบบโครงร่างของร่างกายสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แผนผังความคิดเป็นเหมือนกระจุกที่สะท้อนเงาการคิดรอบทิศทางของนักศึกษาออกมาให้ได้รับรู้ ทำความเข้าใจระบบความคิดของตนเองและทำให้เกิดอิสระในการคิด ซึ่ง

ลักษณะแผนผังความคิดเป็นการเขียนได้รอบทิศทางไม่มี
สิ้นสุด แตกประเด็นเนื้อหาความคิดออกไป สอดคล้องกับ
การศึกษาของพัชยา สุขพัชรารณ (2552) ศึกษาการใช้
กิจกรรมแผนผังความคิดเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่าน
และความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี พบว่าความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ
ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนโดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิด
สอดคล้องกับการศึกษาของบุชาน และคณะ (1997) ที่
กล่าวว่าลักษณะที่โดดเด่นของแผนผังความคิด ทำให้เกิด
การเรียนรู้ที่สนุก ช่วยให้จำง่าย ไม่เครียด การระบายสีจะ
ให้การจำและกระตุ้นสมองซีกขวา การลากเส้นมีลักษณะ
เชื่อมโยงต่อกันในแต่ละความคิด การใช้ภาพ สัญลักษณ์
ตกแต่งสีสัน ทำให้สะดุดตา ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ
เนื้อหาเป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 3 : ปัญหา อุปสรรคการเขียนแผนผัง ความคิด

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลได้พบปัญหา
อุปสรรคการเขียนแผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติวิชาการ
พยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต จำแนกเป็น 2 ประเด็นย่อย
ดังนี้ 1) ระยะเวลา 2) ไม่ได้อ่านให้เข้าใจก่อนเขียน ซึ่งการ
ทำความเข้าใจกับเนื้อหา ก่อน และมีเวลาให้เพียงพอจะ
ทำให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาได้เป็นอย่างดี ซึ่ง
สอดคล้องกับผลการศึกษาของเบญจมาศ รอดพิทักษ์
(2548) พบว่าผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างความ
คิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้
เทคนิคแผนผังทางปัญญาพัฒนาความสามารถในการคิด
สร้างสรรค์ ถ้าพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านความคิด
คล่อง ด้านความคิดยืดหยุ่น ด้านความคิดริเริ่ม และด้าน
ความคิดละเอียดลออของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับ
ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยรวมก่อนการใช้เทคนิค
แผนผังทางปัญญา ก็มีความแตกต่างกับความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนหลังการใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยัง
สอดคล้องกับผลการศึกษาของปราณี อ่อนศรี (2552) ศึกษา
เรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้

รู้ที่ใช้สมองเป็นฐานของนักเรียนพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล
กองทัพบก พบว่าการให้ผู้เรียนเขียนแผนผังมโนทัศน์สรุป
เนื้อหาเสนอหน้าชั้นเรียนและร่วมกันอภิปรายนั้น ทำให้
ผู้เรียนมีการจัดระบบความคิดความจำ มีความเข้าใจใน
เนื้อหาที่เรียนมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 : ข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังใน การเรียนรู้

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักศึกษาพยาบาลได้ให้
ข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังความคิดหลังจากมีประสบการณ์
การใช้และเขียนแผนผังความคิดในการฝึกปฏิบัติวิชาการ
พยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ว่าการได้เขียนและใช้
แผนผังความคิดทำให้มีความเข้าใจมากขึ้นในการเรียน
ภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต พบว่า
แผนผังความคิดเป็นสิ่งที่ช่วยเอื้อต่อการเรียนรู้ มองภาพ
รวม เชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนให้เป็นภาพที่อยู่ในสมอง
สอดคล้องกับการศึกษาของ Pam Noonan (2009) ว่า
แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่ประกอบไปด้วยแนว
ความคิดหลักของเรื่องหลักการรองของเรื่อง และเชื่อมโยง
องค์ความรู้เข้าด้วยกัน สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ
ความคิดรวบยอด นอกจากนี้ อาจารย์มีความสำคัญในการ
ช่วยเหลือ และให้ข้อเสนอแนะในการใช้แผนผังความคิด
เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนของนักศึกษา สอดคล้องกับ
การศึกษาของจันทร์เพ็ญ เลิศวันวัฒนา และวรรัตน์ ทิพย์รัตน์
(2549) ศึกษาความคิดเห็นนักศึกษาต่อประสิทธิภาพ
การสอนของอาจารย์ ในการจัดการเรียนการสอนที่ยึด
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้แผนผังความคิดในภาพรวมอยู่
ในระดับมากที่สุด พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจ
ในการจัดการเรียนการสอนแบบแผนผังความคิด ทำใ้
นักศึกษามีความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น มีความสะดวก
ในการอ่านทบทวนเนื้อหา มีการสรุปเนื้อหาเป็นส่วน ๆ
สามารถนำมาอ่านและเข้าใจได้ง่าย ทำให้ได้คิดอย่างเป็น
ระบบ และยังทำให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่ง
ขึ้น เป็นการสรุปเนื้อหาใหญ่ เนื้อหารอง เนื้อหาย่อย ๆ ได้
ดีที่สุด และทำให้จัดกลุ่มเนื้อหาได้อย่างชัดเจน การมองเห็น
ภาพรวมทำให้ติดตามได้ง่ายขึ้น และมีความเข้าใจมากขึ้น
ทำให้สะดวกในการทบทวน ทำความเข้าใจกับเนื้อหาได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำแผนผังความคิดไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตเพื่อช่วยนักศึกษาในการทำความเข้าใจ และเชื่อมโยงความคิดในการเรียนวิชาทฤษฎีต่อไป
2. มีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน และการทำความเข้าใจในการเขียนและใช้แผนผังความคิดเบื้องต้นก่อนนำมาใช้ในการเรียนการสอนในวิชาทางการพยาบาล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้แผนผังความคิดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต
2. ศึกษาผลของการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนด้วยแผนผังความคิดในวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2543). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์เพ็ญ เลิศนวนวัฒนา และวรรัตน์ ทิพย์รัตน์. (2549). ผลการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 1 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง. สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- เบ็ญจมาศ รอดพิทักษ์. (2548). การใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ประภาวัลย์ แพรวานิษฐ์. (2543). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้แผนผังทางปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี อ่อนศรี. (2552). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานของนักเรียนพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. วารสารพยาบาลทหารบก, 10 (1), 14-22.
- พัชยา สุขพัชรภรณ์. (2552). ศึกษาการใช้กิจกรรมแผนผังความคิดเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรี วรจิพพูนผล และคณะ. (2552). ความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้แผนผังความคิดในการเรียนการสอน. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 2 (2), 2-4.
- อารี ชิวเกษมสุข และธนิดา เขียวธำรงสุข. (2549). การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบันทึกตามกระบวนการพยาบาลโดยใช้รูปแบบการบันทึกที่มีโครงสร้างร่วมกับแผนผังความคิดกับรูปแบบเชิงบรรยาย. วิทยาลัยเซนต์หลุยส์.
- Buzan, Tony, Buzan, Barry. (1997). *The Mind Map Book: Radiant Thinking*. London: BBC Books.
- Pam Noonan. (2009). *Using Concept Maps in Perioperative Education*. ARON Journal, 94 (5), 469-478.
- Vacek, J.E. (2009). *Using a conceptual approach with concept mapping to promote critical thinking*. The journal of nursing education, 48 (1), 45-48.